

Cihad Kavramı Üzerinden İslâm'a Sürülmek İstenen Leke: Terör

Öğr. Gör. Dr. Fatih ORHAN*

Atf / ©- Orhan, F. (2014). Cihad Kavramı Üzerinden İslâm'a Sürülmek İstenen Leke: Terör, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 89-113.

Öz- Savaş, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Tarih sahnesinde yer alan her toplum varlığını sürdürme mücadelesinde mutlaka bir savaşa iştirak etmiştir. Bazı toplumlar haksız nedenlerle savaş başlatırken bazıları da sadece kendisini korumak gibi meşru gerekçelerle savaşa başvurmuştur. Savaş tekniğinin değiştiği ve soğuk savaşın hâkim olduğu günümüzde bile geçmişinde savaş olmayan devlet yoktur. İslâm dini de hayatının her safhasını düzenlediği İslâm toplumunu dışarıdan gelen/gelebilecek tehlikelere karşı korumak adına Müslümanların savaşa katılmasına müsaade etmiştir. Ancak bu müsaade ediş, ahlaki kurallardan âri bir izin değildir. Bundan dolayı İslâm dini, döneminde icrâ edilen ve savaş etiğinden yoksun diğer savaşlardan farkını ortaya koymak için izin verdiği bu savaşa "cihad" ismini vermiştir. Fakat İslâm'ın ahlaki müeyyideler getirdiği cihad, bu vasfının tam aksi yönünde bir anlam yüklenerek terörizmin kaynağı olmak ithamıyla karşı karşıya kalmıştır. Masum sivilleri katleden ve cihad yaptığı iddiasıyla ortaya çıkan her yeni örgüt, cihad ile terör arasında nasıl bir ilişki olduğu ve İslâm'ın terörü desteklediği şeklindeki algının haklılık payının olup olmadığı hususunda bizi yeniden düşünmeye sevk etmiştir.

Anahtar sözcükler- Cihad, terör, İslam

§§§

Giriş

Terör kavramı tarihte ilk defa Fransız devrimi ile batıda ortaya çıkmasına karşın, bu kavramın yaygınlık kazanması daha çok son yüzyıla ait bir durumdur. Terör kavramının yaygınlık kazanmasıyla alakalı bu süreçte, terörün İslâm dini ile ilişkilendirilme çabası ise hiç de azımsanmayacak derecede fazladır. İslâm'ın terörle birlikte anılmasındaki faktörleri iç ve dış faktörler şeklinde iki ana bölümde ele almak mümkündür.

Makalenin geliş tarihi: 10.10.2014; Yayına kabul tarihi: 25.12.2014

* Çukurova Ü. İlahiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalı, e-posta: fatihorhan99@hotmail.com

Dış faktör tabiri ile Müslüman olmayan unsurlar kastedilmektedir. Bu unsurların İslâm'ı terörle bağdaştırma çabasının altında dinî, siyasî ve ekonomik birçok neden yatmaktadır. Bu nedenlerden dinî olanı, tarihî bir geçmişi de bulunan haçlı zihniyettir. Bu zihniyet, zamanında kılıçla yok edemediği bu düşmanı terörün kaynağı ve hatta bizzat kendisi gibi göstererek dünya kamuoyu nazarında itibarsızlaştırmayı hedeflemektedir. Gayrimüslim unsurların, İslâm'ı terörün kaynağı gibi göstermek istemelerinin ikinci nedeni ise ekonomiktir. Dünya sanayisinin ham maddesini teşkil eden petrol rezervlerinin çoğunlukla İslâm coğrafyasında yer alıyor olması, batılı devletlerin özellikle süper güç olan Amerika'nın ilgisini bu coğrafyaya kaydırmıştır. Pek tabidir ki bu petrol rezervlerini elde etmek ve yönetmek için meşru bir gerekçeye ihtiyaç duyan batılı devletler bu hukukî meşruiyeti "uluslararası terör" ve Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51. maddesinde yer alan "kendini savunma hakkı" kavramlarında bulmuştur. Nitekim Amerika, Dünya Ticaret Merkezi olarak kullanılan binalara yapılan saldırıyı "uluslararası terör faaliyeti" olarak nitelemiş ve "kendini savunma hakkını" kullanarak terörün kaynağı olarak gösterdiği Irak'a saldırma kararı almıştır. Fakat birçok analist, dile getirilen bu mazeretin aksine Amerika'nın Irak'a saldırmasının gerçek nedenin petrol rezervi olduğunu iddia etmişlerdir. İslâm dışı faktörlerin İslâm'ı terörle ilişkilendirmesinin son nedeni ise, siyasî çıkarlardır. Bu minvalde İsrail'in işgal ettiği topraklarda yürütmüş olduğu yayılmacı politika ve buna bağlı olarak işlediği suçları mazur göstermek için sık sık terörü bahane etmesi buna örnek verilebilir.

İslâm'ın terörle ilişkilendirilmesine neden olan iç faktörler ise günümüzde ortaya çıkan ve cihad ettiğini iddia eden bazı İslâmî gruplardır. Bu grupların İslâm dinindeki cihad ile hiç alakası olmayan bu cinayetlerini internet ortamında ve sosyal medya aracılığıyla herkesin gözü önünde işlemeleri, izleyenler üzerinde İslâm'ın kan dökmeye hevesli bir din olduğu ve bunu da cihad adı altında yaptığı algısını oluşturmaktadır. Bu çalışma, günümüzde cihad diye yapılan bu eylemlerin gerçek manada İslâm'ın bütün öğretileri arasında nerede yer aldığı; İslâm'ın emrettiği cihad ile günümüzde yapılan terör faaliyetleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1. Terörün Tanımı

Terör kavramı, korkutmak, ürkütmek, yıldırım, dehşete kaptırmak, sindirmek gibi manalara gelen Latince "terrere" kelimesinden dilimize geçmiş dehşet, korku salma ve bu amaçla yıkma, öldürme anlamlarına gelmektedir.¹ Suç olarak terörün farklı örgüt ve kuruluşlarca farklı tanımları yapılmakla birlikte uluslararası kabul görmüş ortak bir tanımlı henüz bulunmamaktadır.

---

¹ Özel, Ahmet, *İslam ve Terör (Fıkhi bir yaklaşım)*, Küre Yayınları, İstanbul 2007, s. 15.

Terörün tanımı, hangi eylemlerin terör sayılacağı noktasında büyük önem arz etmektedir. Çünkü güçlü devletler, uluslararası düzeyde çıkarlarına ters düşen bazı faaliyetleri “terörist eylem” olarak nitelendirmekte; siyasi ya da ekonomik hedefleri önündeki bu engelleri aşmak için terör kavramını bir nevi kalkan olarak kullanmaktadır.

Terör kavramı ilk defa 26.06.1930 tarihinde Brüksel’de düzenlenen üçüncü Uluslararası Ceza Hukuku kongresinde kullanılmış ve terörün ölçütü olarak da “ortak tehlike yaratabilecek nitelikte herhangi bir aracın kasten kullanılması” ibaresi getirilmiştir. 1931 tarihli Paris Konferansında “halkı paniğe sevk eden ve patlayıcı maddelerin kullanıldığı eylemler” terörizm olarak nitelendirilmiş ve 1933 tarihli Madrid konferansında ise terörizm siyasi ve sosyal terörizm diye bir ayırım yapılarak sosyal terörizmi kapsayacak şekilde şöyle bir tanım yapılmıştır: “Sosyal düzeni yıkmak amacıyla ne suretle olursa olsun halkı dehşet içine sürükleyecek araçları kullanan kimse cezalandırılacaktır[...] Böylece milletlerarası hukuka aykırı bir cürüm sıfatıyla terörizm bir tür anarşizm suçunu oluşturur...”²

1935 yılında Kopenhag’da düzenlenen Ceza Hukukunu birleştirme konferansında terörizm yine ele alınmış ve ilk defa konuyla alakalı olarak dönemin Sovyetler Birliğinin görüşü alınmıştır. Bu konferansın kabul ettiği metnin birinci maddesinde terörizm şu şekilde tarif edilmiştir: “Bir devlet reisi ya da eşinin veyahut devlet reisi imtiyazlarına sahip bulunan diğer kişi ve eşlerinin, velayetin, hükümet üyelerinin, diplomasi muafiyetinden yararlananların, anayasal kuruluşlar, yasama ve yargı organları mensuplarının hayat beden tamamıyeti, sağlıklarına yöneltilmiş kasti hareketler”; “milletlerarası ilişkileri bozacak yahut devlet organlarının işlemlerini engelleyecek ya da bu konuda bir değişikliği tahrik edecek terör tedhiş hali ya da müşterek tehlike yaratan fiiller de terörizmdir.”³

1937 tarihli Cenevre sözleşmesine göre diplomatik misyona sahip kişilere karşı işlenen eylemler terör olarak nitelendirilmiştir. Bu eylemlere karşı ülkelerin bir işbirliği içerisinde olması ve gerekli önlemlerin alınması istenmiştir. Birleşmiş milletler kararlarında terörün tam bir tanımı yapılmamış ve terörün ne olduğu bütün hatlarıyla çizilmemiştir. Fakat bu konuda 1937 tarihli Cenevre sözleşmesine atıfta bulunulmuştur.⁴

Birleşmiş milletler kararlarında terörizm konusu daha çok havacılık konularıyla alakalıdır. 25 Kasım 1970 tarihli Birleşmiş Milletler genel asamblesinde sivil havacılığın güvenliği, yine 1970 yılında Amsterdam’da düzenlenen Birleşmiş Milletler konferansında

² Dönmezer, Sulhi, “Milletlerarası Tedhişçilik”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. XLIV, Sayı: 1-4 (1978), 59-60; Fendoğlu, Hasan Tahsin, “*Uluslararası Belgelerde Terörizm*” (2000).

³ Dönmezer, “*Milletlerarası Tedhişçilik*”, s. 60.

⁴ Fendoğlu, “*Uluslararası Belgelerde Terörizm*”.

uçak korsanlığının suç telakki edilmesi, 1971 tarihinde Montreal'de imzalanan sözleşmede ise yolcular tarafından uçağın emniyetini ihlal eden her türlü eylemin suç kabul edilmesi kararlaştırılmıştır.⁵ Yapılan bütün tanımların ortak noktasını, şiddet ve mevcut düzene yapılan saldırı oluşturmaktadır. Fakat bu tanımlarda şiddetin ne olduğu ve mevcut düzenin meşruiyetini nereden aldığı gibi konular tam anlamıyla açıklığa kavuşturulmamıştır.

Terörizmin bütün şekillerini kapsayacak nitelikte uluslararası düzeyde ortak bir tanımın yapılamamış olması daha çok ülkelerin teröre olan yaklaşım farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Kendi kaderini çizmek isteyen ve yabancı işgaline maruz kalmış toplumların meşru mücadelesi ile terör arasındaki fark yine aynı nedenden dolayı net bir şekilde ortaya konmamıştır. Tam olarak tanımlı yapılmayan başka bir konu da “azınlık” ve “halk” kavramlarıdır. Bu kavramlar üzerinde de ortak bir tanımın yapılamamasından dolayı azınlıklar kendilerinin halk olduğunu ve tâbi oldukları devlete karşı yaptıkları mücadelenin de kurtuluş mücadelesi olduğunu iddia etmişler, buna mukabil himaye eden devlet ise terörlü mücadele ettiğini iddia etmiştir. Bundan dolayı bir devletin terörist dediği örgüt, başka bir devlet açısından kurtuluş savaşçısı ya da tam aksi olabilmektedir. Bu ayrımların tam anlamıyla yapılmamış olması terörizmi, uluslararası arenada güçlü devletlerin istismar vasıtası haline dönüştürmüştür. Öyle ki bu devletler ekonomik ya da siyasî çıkarları gereği zayıflamasını istedikleri ülkelerdeki mevcut terör faaliyetlerini desteklemekte, yoksul bile terör grupları icat etmekte, silahlı ve tehlikeli olan bu örgütlerin insan haklarını ihlal eden eylemlerine göz yummakta, kendisine zarar veren bu eylemleri durdurmak/bastırmak isteyen devleti de insan haklarını çiğnemekle suçlamayabilmektedir.

Jacques Derrida, dünyadaki her terörist faaliyetin; kendisinden daha önce devlet tarafından gerçekleştirilmiş olan bir terörizme nefsi müdafaa olarak meydana geldiğini tespit etmektedir. Tabii ki devlet tarafından yapılan bu terörizm, farklı isimlerle anılarak ya da inanılabilirliği az ya da çok olan bazı meşrulaştırmalarla gizlenmek istenmiştir.⁶ Derrida her ne kadar bu tespitinde meşru müdafaa sayılabilecek eylemlere “terörist faaliyet” nitelemesi yapmış olsa da aslında bizim vurgulamak istediğimiz asıl noktaya yani işgal karşısındaki bağımsızlık hareketleri ile terörist faaliyetler arasındaki farka dikkat çekmek istemiştir.

Terör tanımının tam yapılmamasından kaynaklı devletlerarası ilişkilerde terör kavramının suiistimal edildiğinin somut örneklerinden birisi, Amerika'nın konjonktürün değişmesine göre uluslararası arenada Afgan savaşçıları farklı şekillerde nitelendirmesinde görülmektedir. Amerika, Sovyet işgali sürecinde Ruslara karşı direnen bu savaşçıları,

---

⁵ Dönmezer, “*Milletlerarası Tedhişçilik*”, s. 65.

⁶ Taslaman, Caner-Kapitan, Tomis, “*Terör'ün ve 'Cihad'ın Retoriği*”, İstanbul Yayınevi, 2007, s. 15.

vatanı için savaşılan “kutsal savaşıçılar” olarak ilan etmiş ve hatta Sovyetlere karşı direnişle-
rinde maddi olarak desteklemiştir. Fakat Taliban’ın saldırıları yön değiştirip Amerika’yı
hedef almaya başlayınca daha düne kadar “kutsal savaşıçılar” sayılan bu insanlar bir anda
“terörist”e dönüşmüştür.⁷

2. İslâm'a Göre Terör

Arapçada terör, korkmak anlamına gelen رهب fiilinin, ziyadeli mastarı olan ارهاب ile ifade edilir ve “korkutmak, içine korku salmak” anlamlarına gelir.⁸ Terör kavramının ifade edildiği bu fiil, Kur'an'da ya sülasi şekliyle ya da çekimli haliyle şu şekillerde geçmek-
tedir.⁹

وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ وَفِي نُسْحَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ

Musa'nın öfkesi dinince levhaları aldı. Onlardaki yazıda Rablerinden korkanlar için hidayet ve rahmet (haberi) vardı.¹⁰

...وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

(...) Ahdimi yerine getirin ki Ben de yerine getireyim; yoksa benden korkun.¹¹

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَجَدَّدُوا إِلَهِينَ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

Allah buyurdu ki: İki tanrı edinmeyin! O ancak bir Tanrı'dır. O halde yalnız ben-
den korkun!¹²

إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا

Onlar (bütün bu peygamberler), hayır işlerinde koşuşurlar, umarak ve korkarak bize valvarırlardı...¹³

Dikkat edilecek olursa bu ayetlerde ifade edilen korku, terörde yer alan ve isten-
meyen korku olmayıp aksine medh edilen bir korkudur. Çünkü korku her zaman yerilen bir
şey olmayıp bazen tavsiye edilen bir durum olabilir. Mesela bir insan, vahşi bir hayvanla
karşılaştığında hatta onu hiç görmese bile gıyabında ondan korkabilir. Bu korkunun hisse-

⁷ Taslaman-Kapitan, 'Terör'ün ve 'Cihad'ın Retoriği, s. 14.

⁸ Ezherî, Ebû Mansur, Muhammed b. Ahmed b. el-Herevî, *Tehzibu'l-Juga*, (I-XV, Beyrut, 2001), VI, 155.

⁹ Muhammed Al-i eş-Şeyh, Abdülaziz b. Abdullah b. Muhammed, “*el-İrhâb esbâbühû ve vesâilü'l-ilâc*” *Mecelletü'l-mecmai'l-fıkhiyyi'l-İslamiyyi*, 2004, Aded: 17, s. 33.

¹⁰ A'raf 7/154.

¹¹ Bakara 2/40.

¹² Nahl 16/51.

¹³ Enbiya 21/90.

dilmesi çok tabî bir durumdur. Aynı şekilde insan kendisine zarar verme ihtimalinden dolayı düşmanına karşı da bir korku duyabilir. Fitrî olan bu korkuları yermek doğru bir tavır olmaz. Aksine bazen tehlikeden korunmak için bu korkunun hissedilmesi gerekli bile görülebilir.¹⁴ İşte Kur'an'da geçen "رهب" fiili de sadece bu manada kullanılmakta olup günümüzdeki "terör" kavramı ile ifade edilen korku ile hiçbir alakası bulunmamaktadır.

Terör kavramının klasik kaynaklarda şer'î bir tarifi de mevcut değildir. Buna mukabil günümüzde bazı İslâmî kuruluşlar terörü tarif etmeye çalışmışlardır. İslâm Araştırmaları Akademisi'nin yaptığı tanıma göre terör: "Güven içinde olan insanların korkutulması, maslahatlarının ve hayat kaynaklarının yok edilmesi, yeryüzünde bozgunculuk çıkarmak için mallarına, ırzlarına, özgürlüklerine, insanî değerlerine saldırılmasıdır."¹⁵

İslâmî kuruluşlar arasında terörü en kapsamlı tarif eden Dünya İslâm Birliğine bağlı İslâm Fıkıh Akademisi olmuştur. İslâm Fıkıh Akademisi, 10.01.2002'de aldığı kararla terörü şu şekilde tarif etmiştir: "Fert, örgüt veya devletlerin insana (din, can, mal, akıl ve ırzına) yönelik saldırısı olup, bu saldırı her türlü korkutma, eziyet, tehdit, haksız yere öldürme, eşkıyalık, şiddet veya korkutma eylemlerini kapsamaktadır. Suç teşkil eden ferdi veya toplumsal bir projeyi gerçekleştirmek için kullanılan bu saldırı, insanlar arasında korku salmayı ve onlara eziyet etmek, canları, malları ve özgürlüklerini tehlikeye sokmak suretiyle paniğe sevk etmeyi amaçlamaktadır."¹⁶

Klasik kaynaklarda terörün, terim olarak tarifinin yapılmamış olması İslâm'ın teröre bakışını ve onunla mücadele yöntemini anlamak için bir engel teşkil etmemektedir. İslâm dininin günümüzdeki terör tariflerinde yer alan ve terörün sıkça başvurduğu suçlara nasıl baktığını tespit etmek, onun teröre olan yaklaşımını ortaya koymak adına yeterli olacaktır.

Terörün kendine hedef seçtiği ülkede korku ortamı oluşturmak için kullandığı yöntemlerin başında masum sivillerin katledilmesi gelmektedir. Oysa İslâm dini, yaratılmışların en değerlisi kabul ettiği insanın canını ve malını kıymetli addetmiş ve bu değerlere karşı işlenecek suçun büyüklüğü nedeniyle bu suçlara verilecek cezayı da aynı oranda ağır takdir etmiştir. Terörün amacına ulaşmak için pervasızca kullandığı haksız yere can alma suçu, İslâm dininde şu evrensel ilke ile reddedilmiştir:

---

¹⁴ Muhammed Al-i eş-Şeyh, "el-İrhâbü esbâbühü ve vesâilü'l-ilâc" s. 33.

¹⁵ Özel, Ahmet, *İslam ve Terör*, s. 18.

¹⁶ İslam Fıkıh Akademisi h. 1422 yılı 16. Dönem Mekke açıklaması.

Kim, cinayet işlememiş veya yeryüzünde bozgunculuk yapmamış bir kişiyi öldürürse tüm insanları öldürmüş gibidir. Kim de o canı yaşatırsa, bütün insanları yaşatmış gibi olur.¹⁷

İslâm dini toplumda huzur ve güven ortamının oluşmasına büyük önem vermiş bu ortamı bozmak isteyenlerle, sadece cana karşı işlenen suçlarda değil, mala ve emniyete yönelik işlenen diğer suçlarda da suçun türüne göre farklı müeyyideler getirmiştir. Klasik kaynaklarda "Hırâbe" başlığında ele alınan eşkıyalık ve yol kesme suçu da bunlardan birisidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi vahyin geliş sürecinde bugünkü anlamda terör suçu olmamasına rağmen İslâm dini, evrenselliğinin bir gereği olarak dönemsel farklılık arz eden ayrıntılardan ziyade insanın güvenliği ve huzuruyla alakalı her duruma ilişkin temel ilkeler getirmiştir. Bu bağlamda toplum huzur ve güvenini yıkan bu hırâbe suçuna da suçun büyüklüğüne göre şu cezaları takdir etmiştir:

Allah ve Resûlüne karşı savaşan ve yeryüzünde fesat çıkarmaya çalışanların cezası, ancak öldürülmeleri veya asılmaları yahut ayak ve ellerinin çaprazlama kesilmesi ya da yeryüzünde başka bir yere sürgün edilmeleridir. Bu dünyada onlar için bir zillettir. Ahirette ise, onlar için büyük bir azap vardır. Ancak kendilerini yakalamanızdan önce tevbe edenler olursa, bilin ki, Allah, "Gafur'dur, Rahîmdir" çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.¹⁸

Terörün ulaşmak istediği nihaî gaye toplumda kargaşa ortamı oluşturmaktır. İslâm dini, terörün toplumda oluşturmak istediği bu kargaşa ortamını "fitne" kavramı ile ifade etmiştir. Fitnenin Kur'an'da başlıca şu manalara geldiği görülür: Sınama (ibtîlâ), deneme (ihtibâr) ve imtihan; şirk, küfür, müşriklerin Müslümanlara uyguladıkları ve şirke döndürmeyi amaçlayan baskılar; sapıklık, sapma, saptırma; azap, işkence, ateşe atma; Allah'ın kullarına farklı imkânlar vererek birbirlerine karşı niyet ve tutumlarını ortaya çıkarması; şeytanın hile ve tuzağı ve nifak.¹⁹ Bu manalardan da en çok imtihan ve deneme manalarında kullanılmıştır. Hadislerde de Kur'an'daki kullanımlarla örtüşen kullanımlar geçmekle birlikte fitne, İslâm'ın ilk asırlarından itibaren vuku bulan dinî ve siyasî çalkantıları haber veren bazı hadislerde, İslâm ümmetinin birlik ve bütünlüğünü bozan bir komplo veya her türlü yıkıcı faaliyet anlamında geçmektedir.²⁰ Bu hadislerdeki anlamıyla fitne

¹⁷ Mâide 5/32.

¹⁸ Mâide, 5/33, 34.

¹⁹ Çağrı, Mustafa, "Fitne", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 1996, XIII, 156.

²⁰ Çağrı, "Fitne", *DİA*, XIII, 157.

yasaklanmış ve “Fitne çıkarmak, adam öldürmekten daha kötüdür”²¹ ayetinde ifade edildiği gibi, haksız yere can almaktan daha tehlikeli görülmüştür. Çünkü fitne ortamının doğuracağı zararlar sadece sivil can kayıpları ile sınırla kalmayıp mal, namus ve din gibi korunması zorunlu diğer temel haklara da sirayet eder.

İslâm dini fitne ortamının oluşması halinde, nasıl bir hareket planının belirlenmesi gerektiğini Hz. Peygamber’in diliyle şu şekilde anlatmaktadır: “Yakında fitneler meydana gelecektir. O zaman oturan ayakta durandan, ayakta duran yürüyenden, yürüyen koşandan daha hayırlıdır.”²² Hz. Peygamber bu hadisiyle fitne ve kargaşa ortamının olduğu terör ortamlarında olayları kışkırtıcı ve tahrik edici tavrılardan uzak durmanın gerekliliğini vurgulamaktadır.

İslâm’ın kargaşa ve karışıklığın çok olduğu bir ortamda fitneden gelecek zararlara karşı Müslümanlara önerdiği bir diğer yöntem de fitne çıkaran kimselerin destek anlamında yalnız bırakılmalarıdır. Hz. Peygamber gelecekte bir kavimin fitne çıkaracağından haber verince, orada bulunanlar o durumda insanların ne yapması gerektiğini sorarlar, Hz. Peygamber de “İnsanlar onları terk etsinler” buyurarak kargaşa çıkaranların destek anlamında yalnız bırakılmalarını bir bakıma toplumdaki izole edilmelerini emretmiştir.²³

İslâm dini, toplumda kaos ve kargaşanın sebebi olan fitneyi yok etmek için insanlarda “Adalet” duygusunu tesis etmeyi ilke edinmiştir. Adalet, “davranış ve hükümde doğru olmak, hakka göre hüküm vermek, eşit olmak, eşit kılmak (Allah hakkında kullanıldığında ‘şirk koşmak’)” gibi manalara gelen bir mastar-isimdir. Adalet, Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadislerde genellikle “düzen, denge, denklik, eşitlik, gerçeğe uygun hükmetme, doğru yolu izleme, takvâyâ yönelme, dürüstlük, tarafsızlık” gibi anlamlarda kullanılmıştır.²⁴ Bu bağlamda İslâm dini başta yöneticiler olmak üzere güç sahibi olan herkesten yönetimi altında bulunanlara karşı adaletli davranmasını istemiş; bu sayede toplumda dengeli bir düzeninin oluşmasına ve bunun kalıcı olmasını temine çalışmıştır. Günümüzde bazı güçlü devletlerin ekonomik ya da siyasî bazı çıkarları için geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerde kargaşa ve terörü desteklemesine karşın İslâm dini, güçlü olanların zayıf olanlara karşı nasıl davranması gerektiğini şu ilke ile tanzim etmiştir:

---

²¹ Bakara 2/191.

²² Buhârî, Muhammed b. İsmail Ebû Abdillâh, *el-Câmiu’s-sahîh*, (yy., Dârü İbn Kesîr 1423/2002), “Fitne”, 9.

²³ Müslim, el-Haccâc Ebû’l-Hasan el-Kuşeyrî en-Nisaburî, el-Müsnedü’s-sahîhü’l-muhtasar bi nakli’l-adli ani’l-adli ilâ Resûlillâh, tah. Muhammed Fuad Abdülbakî, Beyrut, Dârü İhyâu’t-türâsü’l-arabî, tz, “Fitne”, 74; Canan, İbrahim, *Hadis Ansiklopedisi*, İstanbul, tz., XIII, 188.

²⁴ Çağrırcı, “Adalet”, *DİA*, İstanbul 1988, I, 341.

Allah için adaleti ayakta tutup gözeten şahitler olun. Bir topluluğa olan öfkeniz sizi adaletsizliğe sürüklemesin; adil olun; bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır²⁵

3. İslâm'a Göre Cihad

Terör kavramının tam olarak tarifinin yapılmamasından kaynaklı devletlerin bu kavramı suiistimal etmesi gibi cihad kavramının da bazı dinî örgüt ya da gruplarca suiistimal edildiği, dinî olmayan bazı siyasî eylemlere de "cihad" denildiği göz ardı edilmemelidir. İçerik ve üslup olarak İslâm'ın ruhuna uymayan bu faaliyetlerin cihad kavramıyla nitelenmesi, işlenen bu cinayetlerin sanki İslâm'ın bir emriymiş gibi algılanmasına yol açmıştır. Bu noktada cihad kavramını ve kendilerinin cihad yaptığını iddia eden grupların bu faaliyetlerini doğru olarak ortaya koymak gerekir.

Bahsi geçen bu örgütlerin gerçekten dinî bir örgüt olup olmadığı, kuruluşlarında hangi devlet ya da devletlerin parmağı olduğu, istihbarat ve mühimmat anlamında kimler tarafından desteklendiği, yöneticilerin nerede eğitim aldığı ve kimlerle işbirliği yaptığı, bir anda bu örgütlerin gün yüzüne çıkıp ve bir anda nasıl güçlendikleri gibi soruların cevaplarını için uzmanı olan siyaset ve toplum bilimcilerine bırakarak, biz asıl konumuz olan cihad ve terör kavramları arasındaki ilişki(sizlik) üzerinde durmak istiyoruz. Cihad kavramı dinî kaynaklı bir kavram olduğundan, içeriğinin doğru tespit edilebilmesi için dinî kaynaklara yönelmek gerekir.

Cihad, sözlükte çalışmak, uğraşmak, güç ve gayret sarf etmek, bir işi başarmak için elden gelen bütün imkânları kullanmak anlamlarına gelmektedir.²⁶ İslâmî literatür de ise, dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak, İslâm'ı tebliğ, nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele vermek" şeklindeki genel ve kapsamlı anlamda kullanılmaktadır. Fıkıh terimi olarak daha çok Müslüman olmayanlarla savaş anlamı, tasavvufta ise nefs-i emmâreyi yenme çabası için kullanılmıştır.²⁷

Allah'a kulluk etmek ve dini tebliğ etmek ile İslâm ülkesini ve Müslümanları her türlü tehlikeden korumak adına savaşmak arasında çok geniş bir anlam yelpazesi bulunan ve bu anlamlara uygun olarak dil, el veya silah gibi vasıtalarla icra edilebilen cihad kavramının bizi ilgilendiren boyutu silahla yapılan kısmıdır. Bu manada cihadın doğru bir şekilde

²⁵ Maide 5/8.

²⁶ Cevherî, Ebû Nasr İsmail b. Hammâd, *es-Sıhah tâcü'l-luga ve sıhahi'l-Arabiyye*, nşr. Şehabeddin Ebû Amr. (Beyrut, Dârü'l-Fikr, 1998/1418), II, 460.

²⁷ Özel, Ahmet, "Cihad", *DİA*, İstanbul 1993, VII,527.

ortaya konması, cihad iddiasıyla yapılan faaliyetlerinin gerçekten cihad olup olmadığını; cihad ile terör kavramları arasındaki temel farklılıkların neler olduğunu tam olarak ortaya koymak adına gerekli bir durumdur.

Terör ile cihadın farkını ortaya koyacak en önemli husus cihadın emrediliş gayesidir. Bazı İslâm hukukçularına göre, savaşın gayesi kâfirlerin Müslümanlara karşı savaş açmış olmaları veya tecavüzkâr olmaları ile doğacak zararın def edilmesidir. Mesela Hanefîlerin temel eserlerinden olan *el-İhtiyar* isimli kitapta, cihadın farz-ı kifaye oluşunun cihatta beklenen gayenin bir grup Müslüman tarafından yerine getirilmesine bağlanırken cihadın gayesi olarak *kâfirlerden gelecek olan zararın giderilmesi, onların bu konudaki şevklerinin kırılması ve İslâm'ın duyurulması* zikredilmektedir.²⁸ Sevri de bu meyanda, müşrikler savaşı başlatmadıkça cihadın vacib olmayacağını ancak onların saldırması durumunda vacib olacağını iddia etmektedir.²⁹ İbn Kudâme de en faziletli amelin cihad olduğunu anlatırken gerekçe olarak cihad edenlerin İslâm dinini ve kendilerini koruyor olmalarını ve korku ortamından güven ortamına geçişi sağlamalarını saymaktadır.³⁰ Bazı İslâm hukukçularına göre ise cihadın yapılma sebebi karşı tarafın küfür inancına sahip olmasıdır.³¹

Bu şekilde görüş ayrılıklarının oluşumunda cihadın emrediliş süreci ve ayetlerinin farklı durumlara yönelik indirilmiş olması gibi nedenler etkili olmuştur. Cihadın emredilişi şu tertip üzere olmuştur:

(i) İslâm'ın ilk yıllarında Hz. Peygamber sadece tebliğ görevi ve inkâr edenlerden yüz çevirmekle yükümlü tutulmuştur.³²

(ii) Daha sonra kendilerine savaş açılması ve zulme uğramaları sebebiyle savaşa izin verilmiştir.³³

(iii) Sonraki süreçte haram aylar hariç diğer zamanlarda cihad yapılması farz kılınmıştır.³⁴

²⁸ Mevsîfî, Ebu'l-Fazl Mecdüddin Abdullah b. Mahmud b. Mevdud, *el-İhtiyar li-ta'lîl'l-muhtâr*, (Beirut, 1356), IV, 118.

²⁹ Serahsî, Muhammed b. Ahmed b. Ebî Sehl Şemsu'l-eimme, Şerhu's-Siyerî'l-kebîr, (yy., tz.), I, 187.

³⁰ Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddin Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme *el-Cemâliyyü'l-Makdisî, el-Kâfi fi fikhî'l-imam Ahmed*, (yy., Dâru'l-kütübî'l-ilmîye 1414/1994), IV, 119.

³¹ Özel, *İslam ve Terör*, s. 63.

³² Nahl 16/25.

³³ Hac 22/39.

³⁴ Tevbe 9/5.

(iv) En sonunda da mutlak bir ifade kullanılarak Allah yolunda savaşılması emredilmiştir.³⁵

Cihadın, karşı tarafın küfür üzere olması sebebiyle yapıldığını düşünen âlimler, bu son iki süreci ifade eden ayetlerin saldırı durumuna geçilmesini emrettiğini ve savunma nitelikli önceki ayetleri de nesh ettiğini iddia ederken³⁶ çoğunluğu oluşturan müfessir ve İslâm hukukçuları her bir ayetin farklı durumlara yönelik olduğunu ve hükümlerinin devam ettiğini iddia etmektedirler.³⁷ Savaş sebebinin küfür olduğunu düşünen alimlerin bu hükme varırken, kendi dönemlerindeki milletler arası ilişkilerin ve Müslümanların sürekli kâfirlerin saldırılarına maruz kalıyor oluşunun etkisini inkâr etmemek gerekir.³⁸

Savaşlar, rasyonel ve makbul bir sebep olmaksızın yapılabildiği gibi belli rasyonel sebepler için de yapılabilir. Ya da savaşı makul kılan bazı sebepler için yapılır.³⁹ Günümüzde savaş sebebi olarak tanınan meşru gerekçe ise Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51. Maddesinde "saldırıya uğrayan devletlere meşru müdafaa hakkı olarak" yer almaktadır. İslâm'ın savaş için meşru kıldığı gerekçe ise ayetlerden de anlaşılacağı üzere kendini savunma hakkıdır. Fevziye Aşmâvî ve Hasan b. Ferhan gibi son dönem düşünürler kâfirlerle savaşmayı emreden ayetleri savaşı başlatan kâfirlere karşı uygulanabilmesi için vaz edilmiş bir kanun niteliğinde ve devletin kendisini koruma hakkı olarak yorumlamaktadırlar.⁴⁰ Bu minvalde Ahmet Özel de bu iki grup ayetlerin birbirinin tamamlayıcısı niteliğinde olduğunu, aralarında bir tenakuzun olmadığını belirtmektedir. Ona göre, ilk inen ayetler kâfirlerle yapılacak savaşın sebebinin –ki bu sebep de kâfirlerin saldırı ve zulümleridir– bildirmekte iken kâfirlerle her durumda savaşmayı emreden ayetler, önceden zikredilen savaş sebebinin tekrar etmeye gerek duymaksızın sadece savaşta uygulanacak stratejiyi ifade etmek için indirilmiştir. Dolayısıyla bu ayetlerin önceki ayetleri neshettiği iddiasının

³⁵ Bakara 2/244.

³⁶ Cessâs, Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Razi, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, I-V, nşr. Muhammed Sadık Kumhâvî (Beirut, Dâru İhyâi't-türâsü'l-arabi, 1405), II, 167; Râgıb el-İsfahânî, Ebû'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. el-Mufaddal, *Câmiu't-tefsîr*, (yy. 1999), I, 530; Begavî, Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyin b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ', *Meâlimü't-tenzîl*, I, 349.

³⁷ Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, nşr. Ahmed el-Berdûnî ve İbrahim Etfîş, (Kahire, Dâru'l-kütübü'l-Misriyye, 1383/1964), VIII, 72; Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, IV, 269.

³⁸ Özel, "Cihad", *DİA*, VII, 527-531.

³⁹ Taslaman-Kapitan, *'Terör'ün ve 'Cihad'ın Retoriği*, 29-33.

⁴⁰ Aşmâvî, Fevziye, *Hürriyyetü'l-akide beyne's-şerîati'l-İslâmî ve'l-i'lani'l-âlemî li-hukuki'l-insan*, <http://www.İslâmfeqh.com/Nawazel/NawazelItem.aspx?NawazelItemID=1013>, s.5; Hasan b. Ferhan el-Mâlikî, *Hürriyyetü'l-ittikad fi'l-Kur'âni'l-kerîm ve's-sünneti'n-nebevî*, 134. <http://alMâlikî.org/download.php?action=view&id=15>, s. 117-118.

hiçbir ilmi bir mesnedi yoktur.⁴¹ Buna göre İslâm'ın cihad anlayışı, insanların Müslüman olmasını zorlamak için değil ancak karşı tarafın savaşı başlatması halinde müracaat edilmesi emredilen bir olgudan ibarettir. Bu bakımdan Müslümanlara düşen görev sadece İslâm'a daveti onlara ulaştırmaktır.⁴²

Gerçekten de Hz. Peygamber'in risâlet sürecine baktığımızda yapılan savaşların ve gönderilen seriyyelerin, insanların zorla İslâm'a girmeleri gayesiyle değil, düşmana gücü hissettirme, düşmanın ekonomik bağlantılarını kesme veya düşman hakkında bilgi toplamak gibi bazı askeri taktikler gereği; anlaşmaların ihlal edilmesi, İslâm topraklarına baskın ve talanların düzenlenmesi, elçilerin öldürülmesi gibi ihanetlerin cezalandırılması gayesiyle; zulme uğrayan Müslümanların üzerindeki baskıları sonlandırmak ve en önemlisi kendisini savunmak amacıyla yapıldığı görülecektir.

Savaş gibi bir olgunun olduğu dönemde varlık gösteren herhangi bir devletin bu olgudan uzak kalması tahayyül edilemeyeceğinden İslâm'ın da kendisine yönelik saldırıların olduğu bir ortamda savaştan geri kalması elbette düşünülemez. Fakat diğer toplumların aksine İslâm, savaşı zorunlu bir seçenek olarak görmüş ve eğer imkân varsa barış ortamını oluşmasını teşvik etmiştir. Bu teşviki ifade eden ayetlerden birisi şudur:

Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yaş ve Allah'a tevekkül et, çünkü O işitendir, bilendir. ⁴³

Fakat karşı taraf barışa yanaşmayıp da savaşmayı tercih ederse, bu durumda da Allah savaşmayı ve mutedil olmayı şu şekilde emretmiştir:

Sizinle savaşanlara karşı, siz de Allah yolunda savaşın. Fakat acımasızca saldırganlık yapmayın! Muhakkak ki Allah aşırı gidenleri sevmez. ⁴⁴

Savaşın yapılma meşruiyetini oluşturan gerekçe kadar savaşın icra sürecinde bağlı kalınacak ilkeler de önem arz etmektedir. Kant'ın "Hiçbir devlet, harpte iken ileride barış akdedileceği zaman devletlerin birbirlerine karşılıklı güven duymalarını imkânsız kılacak yollara başvurmamalıdır"⁴⁵ şeklinde ifade etmeye çalıştığı savaş etiğinin tarihe bakıldığında pek de dikkate alınmadığı görülecektir. Çünkü savaşta tarafların etik davranmasını sağlayacak yaptırımları olan kurallar bulunmamaktadır. Bu manada savaşta geçerli

---

⁴¹ Özel, *İslam ve Terör*, s. 66.

⁴² Saîdî, Abdülmüteâl, *el-Hürriyetü'd-diniyyetü fi'l-İslâm*, yy. 1955, s. 86.

⁴³ Enfal 8/61.

⁴⁴ Bakara 2/190.

⁴⁵ Bozkurt, Enver, "Kant'ın Ebedi Barış Üzerine Denemesinin Günümüze Yansıması", *Anayasa Yargısı Dergisi*, C:24 (2007), s. 508.

tek kural vardır o da galip tarafın koymuş olduğu kurallardır. Oysa İslâm dini savaşta uyulacak etik kurallara dinî bir hüviyet kazandırmış, uhrevî yaptırımlarla bu kuralların tatbikini temin etmiştir. Savaşın icrası sırasında İslâm'ın uyulmasını emrettiği temel bazı ilkeler şunlardır.

3.1. Asker ve Sivillere İşkence Yapılmaması

Tarihte ve günümüzde Müslümanlar çeşitli işkencelere maruz kalmalarına karşın İslâm, işkence yapmayı kesinlikle haram kılmıştır. Çünkü İslâm'a göre insan yaratılmışların en şerefliisidir. Bu bağlamda insan, kendisine tanınan izzet ve şereften ötürü doğuştan gelen ve dokunulmaz olan bazı hak ve özgürlüklerle donatılmıştır. Bunların başında insanlık şerefine yakışır biçimde yaşama hakkı ve buna bağlı diğer haklar gelmektedir. Bu haklar başkaları açısından dokunulmaz kabul edilmiş ve bu haklara yönelik her türlü tecavüz haram kılınmıştır. Hz. Peygamber savaşa bir ordu ya da seriyeye gönderirken, savaşın özünde ölüm ve kan dökmek olmasına rağmen, savaşa katılacaklara işkence ve eziyetten uzak durmaları talimatı vermiştir.⁴⁶ Hz. Peygamber'in bu talimatını sadece savaş zamanlarına veya ordu gönderme sürecine has kabul etmemek gerekir. Çünkü Hz. Peygamber savaş ortamının olmadığı sair zamanlarda da Cuma hutbelerinde sıkça işkencenin yasak olduğunu vurgulamıştır.⁴⁷ Hz. Peygamber'in her zaman ve her hutbede işkenceden özellikle söz etmesi İslâm'ın işkenceye bakışını ve onu yasaklama konusundaki tavrını koymak adına yeterlidir.⁴⁸

Hz. Peygamber'in Bedir ve Mekke'nin fethi gibi bizzat katıldığı savaşlarda esirlere karşı yapmış olduğu muamele, hutbede vermiş olduğu talimatın pratik boyutuna örnek verilebilir. Bedir harbinde esirlere karşı iyi davranılmasını emreden Hz. Peygamber onlardan sadece ikisini, Ukbe b. Ebû Muayt ile Nadr b. Hâris'i, vaktiyle müslümanlara yaptıkları işkenceye karşılık ölüme mahkûm etmiş; diğer esirlere yapılacak muamele hususunda da ashabin görüşünü almıştır. Öldürülmeleri ve fidye karşılığında serbest bırakılmaları şeklinde iki öneriden Hz. Peygamber ikinci teklifi benimseyerek maddi imkânı olanları fidye kar-

⁴⁶ Müslim, "Cihad ve's-Siyer", 3.

⁴⁷ İmran b. Husayn'ın naklettiğine göre "Resûlullah Ureyne kabilesinden olan yol kesicileri, (yaptıkları suçlara kisasen) işkence yaparak öldürdükten sonra bize her hutbe okuyuşunda mutlaka bizleri sadaka vermeye teşvik eder ve işkence yapmaktan men ederdi." Bkz. Serahsî, *el-Mebsut*, Beyrut, t.z., X, 5.

⁴⁸ Serahsî, *el-Mebsut*, X, 5.

şılığında, olmayanları da karşılıksız olarak veya okuma yazma bilenlerin on Müslümana okuma yazma öğretmesi şartıyla serbest bırakmıştır.⁴⁹

İslâm'ın gerek savaş ortamında gerekse sair zamanlarda her türlü işkenceyi yasaklamasına ve hatta uhrevî cezalar getirerek bunu bir yaptırıma bağlamasına karşın batı, işkenceyi sadece savaş ortamında değil barış dönemlerinde ve hatta kendi sivil vatandaşına dahi uygulamıştır. Engizisyon adıyla şöhret bulan mahkemelerde yargılanan sivillere genelde şu işkenceler yapılmıştır; Ateşe atmak, metalden yapılmış boğanın karnına koyup kapağı kapattıktan sonra boğayı yakıp karnındaki kişiyi diri diri kavurmak, kişinin başına kızgın yağ dökmek, kişiyi baş aşağı çarpmıya gerip diri diri derisini yüzmek, köle ve esirleri yırtıcı aç hayvanlara yedirmek, kişinin dizlerine demir çakıp ellerini bileklerden bu demirlerle bağlamak, kişinin vücuduna ağırlık bağlayarak onu başparmağından asmak, ağızına kor ateş sokarak onu dilsiz hâle getirmek, kişiyi suda boğmak, kızgın kerpetenler, çivili sandalyeler, büyük huniler, parmakları sıkıştıran mengenerler, ölüm askıları gibi aletlerle işkence yapmak vs.⁵⁰

İslâm'ın işkenceyi yasaklaması sadece insanla sınırlı olmayıp, can taşıyan her varlığı kapsayacak nitelikte geniş bir hükümdür. Bu bağlamda Hz. Peygamber, "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz"⁵¹ buyurarak, Allah'ın rahmetinin canlılara gösterilecek merhamete bağlı olduğunu vurgulamıştır. İslâm'ın gelmiş olduğu dönemde kadın ya da erkek olsun güçsüz ve zayıf insanın bir değerinin olmamasına rağmen İslâm, insanı şerefli kabul etmiş ve ona gereken değeri vermiştir. Bununla sınırlı kalmayan İslâm dini, günümüzde pek de pratik alana geçmeyip daha çok teoride kalan hayvan haklarını bile insanın değer görmediği böyle bir zamanda tesis etmiştir. Hayvanların aç bırakılarak öldürülmesini, yüzlerine sopayla vurulmasını ve dağlanmasını,⁵² yuvalarının bozulmasını,⁵³ (zarar veriyor olması veya gidalanmak gibi) haklı bir neden yokken zevk için öldürülmesini, yaratılış gayesine uygun olarak kullanılmasını ve gereğinden fazla yük yüklenmesini⁵⁴ süt sağarken

⁴⁹ Bkz. Vâkîdî, Muhammed b. Ömer b. Vâkîd, *el-Megâzî*, (Beyrut, Dâru'l-İlmiyye, 1989), I, 138-144; Fayda, Mustafa, "Bedir Gazvesi", *DİA*, İstanbul, 1992, V, 325-327.

⁵⁰ Ünal, Abdülkerim, "Bir insanlık suçu: İşkence" (<http://www.yeniumit.com.tr/konular/detay/bir-insanlik-sucu--iskence>)

⁵¹ Ahmed b. Hanbel, Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, *Müsnedü'l-İmam Ahmed b. Hanbel*, tah. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî, yy. 2001, XXXI, 503; Hamîdî, Ebu Bekir Abdullah b. Ez-Zübeyr b. İsa, *Müsnedü'l-Hamîdî*, Suriye, 1996, II, 263.

⁵² Müslim, "el-Libas ve'z-ziynet", 108.

⁵³ Müslim, "Âdâb", 148.

⁵⁴ Ebu Davud, Süleyman b. el-Eşas b. İshak, *Sünen-i ebi Davud*, tah. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut, tz., "Cihad" 2548.

yavrusunun gözetilmemesini⁵⁵ kasten yemek verilmeyerek hayvanın açlıktan öldürülmesi- ni⁵⁶ yasaklamıştır. Çünkü hayvanlardan amaçları dışında istifade etmek ve bu istifade de aşırıya kaçmak hayvana yapılan bir eziyet ve işkencedir.

3.2. Sivillere ve Masum Hedeflere Saldırmama

Savaşan askerler için ölüm, savaşın tabii bir neticesidir. Fakat savaş tarihine şöyle bir göz gezdirildiğinde savaşlarda sadece askerlerin ölmediği hemen göze çarpar. Tarihi bir hakikattir ki çoğu galip güç, ele geçirdiği ülkedeki kadınların ırzına tasallut etmiş, sivil vatandaşları yaşlı çocuk demeden katletmiş hatta daha da ileri giderek bazen bir milletin yok edilmesi adına soykırım faaliyetlerine girişmişlerdir. Galip güçleri bu katliamdan alıko- yan uluslararası bir yaptırım ya da etik kuralların bulunmayışı bu tip vakaların sayı olarak artmasına neden olmuştur.

Öldürmekten çok yaşatmayı gaye edinen İslâm dini, savaş gibi bir ortamda dahi sivil can kayıplarını önlemeyi amaçlamıştır. Karşı tarafta zayıf olan savaşın bu gayesini sadece savaşa katılanlarla sınırlamış, savaşa katılmayan kadın ve çocukların öldürülmesini yasaklamıştır. Anne ya da babalarının yapmış oldukları düşmanlık nedeniyle çocuklarının da cezalandırılması şeklindeki terörist bir anlayışı, İslâm dini bundan on dört asır önce şu hadisede olduğu gibi ilga etmiştir:

Mekke'nin fethi sırasında müşrik ölüleri arasında bir kadın gören Hz. Peygamber, "Nedir bu gördüğüm şey?" diyerek tepki göstermiş, oradakiler "Bu bir kadındır. Halid b. Velid'in kuvvetleri öldürdü" demeleri üzerine Allah'ın elçisi orada bulunan bir kişiye "Halid'e yetiş! Resûlullah seni çocuk, kadın ve hizmetçi öldürmekten menediyor de!" buyurmuştur. Orada bulunanlardan biri, "Ey Allah'ın Elçisi! Onlar müşriklerin çocukları değil mi?" de- yince Hz. Peygamber, "Sizin en hayırlılarınız da müşriklerin çocukları değil miydi? Her çocuk, fıtrat üzere doğar ve masumdur"⁵⁷ buyurarak anne babasının yaptıklarından dolayı çocukların yargılanamayacağı; sırf olasılığa dayanan gerekçelerle henüz gerçekleşmemiş suçlardan dolayı insanların suçlanamayacağı ilkesini tesis etmiştir.

İslâm dini sadece çocukların ve kadınların değil, savaşa dâhil olmayan delilerin, harpte bağırıp çağıramayacak ve çocuğu olamayacak kadar yaşlıların, kör, total ve kötü-

⁵⁵ Heysemi, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Ebi Bekir b. Süleyman, *Mecmau'z-zevâid ve menbeu'l-fevâid*, tah. Husameddin el-Kuddisî, Kahire, 1994, VIII, 196.

⁵⁶ Müslim, "âdâb", 151.

⁵⁷ Tahâvî, Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed, *Şerhu Müşkilil-âsâr*, tah. Şuâyb Erneût, yy., Müessesetü'r-Risâle, 1415, XV, 438; İbn Ebû Şeybe, Abdullah b. Muhammed b. İbrahim, *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, tah. Kemal Yusuf el-Hût, Riyad, 1409, VI, 484.

rümlerin, bunamışların, insanlara karışmayan rahiplerin ve kilise hademesinin, tarlayla uğraşan çiftçilerin öldürülmesini de yasaklamıştır.⁵⁸

3.3. Düşman Ölülerine Zarar Vermeme

Savaş ortamlarında sıkça işlenen bir suç daha vardır ki o da düşman askerlerinin cesetlerini kulak, burun veya parmak gibi organlarını kesmek suretiyle parçalamaktır. Bu davranış diğer toplumlarda olduğu gibi İslâm öncesi müşrik Araplarda da mevcuttu ve buna "müsle" denilmekteydi. İslâm tarihinde bunun en akılda kalıcı örneği Uhud harbinde şehit edilen ve Hz. Peygamber'in amcası olan Hz. Hamza'nın cesedine yapılan müslüdür. Hz. Hamza'nın bedenini, karnı yarılmış ve erkeklik organı kesilmiş bir halde gören Müslümanlar, "Eğer zafer kazanırsak bizler de şunu şunu yapacağız" diye yeminler etmeye başlayınca şu ayet nazil olmuştur⁵⁹:

Ceza verecek olursanız size yapılanın misliyle cezalandırın. Ama eğer sabrederseniz bilin ki bu, sabredenler için daha hayırlıdır ⁶⁰

Hz. Hamza'ya yapılan müsle sebebiyle Allah resulünün çok üzüldüğünü gören ve bunun intikamını almak isteyen Ebû Katâde'ye Hz. Peygamber, "Ey Ebû Katâde! Sen yaptığın şeyin uzun müddet onların yaptıklarıyla birlikte kınanarak anılmasını ister misin?"⁶¹ buyurarak böyle bir çirkin bir eylem ile anılmak yerine daha erdemli eylemlerle hatırlanmayı tavsiye etmiştir.

3.4. Savaşta Hayvanlara ve Doğaya Zarar Verilmemesi

Çağdaş olan toplumlar bırakın hayvan hakları konusunda bir kural getirmeyi, en şerefli varlık olan insanın bile izzetini koruyucu ilke ve kurallara henüz sahip değilken, İslâm dini, hayvan ve tabiatın savaş ortamında dahi katledilip yok edilmesini önlemek adına bazı kurallar getirmiştir. İslâm'a göre savaş ortamında canlı ve cansız varlıkların, savaşın seyrine bir etkisi yoksa imha edilmesi doğru görülmemiştir. Hz. Ebu Bekir Şam'a gönderdiği bir orduya, meyve veren ağaçları kesmemelerini, mamur bir yapıyı tahrip et-

---

⁵⁸ İbn Abidin, *Reddül-muhtar*, ter. Ahmet Davutoğlu, Şamil yayınevi, İstanbul 1983, VIII, 384; Zuhayfî, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslamiyyu ve edilletuhû*, Şam, 1989, VI, 417.

⁵⁹ Taberî, Muhammed b. Cerir b. Yezîd, *Câmiu'l-beyân fî te'vil'l-Kur'an*, tah. Ahmed Muhammed Şakir, Beyrut, 2000, XVII, 323.

⁶⁰ Nahl 16/126

⁶¹ Vâkidî, Muhammed b. Ömer b. Vâkid, *el-Meğâzî*, Beyrut, 1989, I, 291.

memelerini, yemek gayesi dışında bir koyun veya devenin boğazlanmamasını, hurma ağaçlarının yakılmamasını emretmiştir.⁶²

Müctehidlerin çoğunluğu savaş durumunda hayvanların katledilmemesi gerektiği yönünde görüş bildirirken, bina gibi cansız varlıkların, ağaçların ya da ekim alanlarının tahrip edilemeyeceği hususunda ihtilaf etmişlerdir.⁶³ İbn Hazm "İnkarcı kitap ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyi gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın izniyledir. Allah yoldan çıkanları böylece rezilliğe uğratar." ⁶⁴ ayetine dayanarak düşmanın ekinlerinin ve evlerinin imha edilebileceğini söylemiştir. Hz. Ebu Bekir'in vermiş olduğu talimatı da bağlayıcı olmayan bir ictihad olarak değerlendiren İbn Hazm'ın bu görüşünü de aslında bir savaş taktiği olarak değerlendirmek mümkündür. Çünkü savaş esnasında yemek dışında hayvanların boğazlanmayacağı konusunda İbn Hazm da diğerleriyle aynı görüştedir. ⁶⁵ Hz. Peygamber'in "Kim bir serçeyi veya ondan daha büyük bir canlıyı haksız yere öldürürse, Allah onun hesabını kıyamet gününde o kişiden sorar"⁶⁶ hadisinin gereğince ruh taşıyan herhangi bir canlının haksız yere öldürülmesi uygun görülmemiştir. İbn Kudame ganimetten çalınan malın yakılması konusunu ele alırken, hem Hz. Peygamber'in bu hadisinden hem de hayvanın kendisine olan hürmetten dolayı yakılmayacağını söylemektedir⁶⁷ ki bu görüş, fıkıhı tedvin edenlerde "can taşıyan varlıkların hürmete layık olduğu" anlayışının hâkim olduğunun bir tezahürüdür.

4. Cihad ile terör arasındaki fark

4.1. Silah Kullanma Yetkisinin Kamu Otoritesine Ait Olması

Cihad fıkıh kitaplarında genellikle siyer bölümünde yer alır. Bunun nedeni ise, adet ve izlenen yol anlamına gelen siyer ile Hz. Peygamber'in gazalarda izlediği yolun kastedilmesidir. Bu bağlamda Hz. Peygamber'in sünnetine bakıldığında cihadın bireysel bir olay olmadığı, devlet iznine ve onayına bağlı yapıldığı görülür. Çünkü Hz. Peygamber, yapılan savaşlara devlet başkanı olarak ya bizzat kendisi komutanlık etmiş ya da ordunun

⁶² Süleyman et-Temîmî, Muhammed b. Abdulvehhab, *Mecmûatü'l-hadîs alâ ebvâbi'l-fıkhi*, tah. Halil İbrahim Melâ Hâtir, th. yy. III, 247.

⁶³ Bkz. Şafîî, Ebu Abdullah Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, (I-VIII, Lübnan, 1993), II, 257; Nizâmeddin el-Belhî ve dğr., *el-Fetâva'l-Hindiyye*, (yy. Dâru'l-fikr, 1310), II, 193.

⁶⁴ Haşr 59/5.

⁶⁵ İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Said, *el-Muhallâ bi'l-Asar*, Beyrut, tz., V, 345.

⁶⁶ Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, *es-Sünenü's-suğrâ li'n-Nesâî*, Halep, 1986, "Dahâyâ", 4445; Şafîî, *el-Müsned*, Beyrut 1499, I, 315.

⁶⁷ İbn Kudâme, *el-Muğni li-İbn Kudâme*, Riyad, Mektebetü'l-Kâhire 1388/1968, IX, 306.

başına aynı sıfatla bir komutan tayin etmiştir. “Cihada katılmanız istendiğinde cihada çıkın”⁶⁸ hadisi ile “Ey iman edenler! Size ne oldu ki, «Allah yolunda savaşa çıkın!» denildiği zaman yere çakılıp kalıyorsunuz? Dünya hayatını ahirete tercih mi ediyorsunuz? Fakat dünya hayatının faydası ahiretin yanında pek azdır.”⁶⁹ ayeti cihadın ancak devlet başkanının çağrısıyla olacağını açıkça ifade etmektedir.⁷⁰ Bu sebeple Nevevî, devlet başkanı veya vekilinin izni olmadan cihad yapmanın mekruh olduğuna hükmetmiştir.⁷¹ Oysa terör faaliyetlerinin en belirgin özelliği teşkilat veya örgütler tarafından yürütülmesi ve talimatları yerine getirenlerin neyi, niye yaptığının farkında olmamasıdır. Bu tip anarşik faaliyetlerde kullanılan şahıslar, kendilerine verilen vazifeyi yapmak zorundadırlar, sebebini ve niçinini soramazlar. Mesela halkı yıldırma hedef alan birçok vakada teröristler, otobüs durağında bekleyenler gibi kalabalık kitleler üzerine gelişigüzel yayılım ateşi açmaktan çekinmemiştir. Çünkü teröriste sadece şurayı bombala veya makinalı tüfekte tara denir, o da oradaki insanları niye öldürdüğünü bilmeden veya öldürülmeleri gerektiği hususunda kendisine gösterilen gerekçeyi sorgulamadan, doğru olduğuna inanarak kendisine denileni yapar.⁷²

4.2. Ulaşılmak İstenen Gaye ve Kullanılan Yöntem

Terörle ilgili yapılan tanımlardan anlaşılacağı üzere terörün gayesi ya iktidarı ele geçirmek ya da toplumda etnik bir grubun varlığının tanınmasını sağlamak veyahut bazı politik ve siyasî çıkarları elde etmektir. Bu şekilde farklı gayeleri olan terörist grupların hedefe ulaşmak için kullandıkları yöntem ise genelde aynıdır. O da toplumda şiddet ve baskıyı kullanarak güven ortamını yıkmak, huzursuzluk çıkarmak ve halkı sindirmektir. Dönmezer, gayesine ulaşmak adına terörün hangi yöntemlere başvurabileceğini şu şekilde tarif etmektedir: “Terör, şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma ve savaşı tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır.”⁷³ Doğu Ergil ise şiddetin ve korkutmanın hedefe ulaşmak için terör eylemlerinde kullanılan bir vasıta olduğunu şu şekilde ifade etmektedir: “Terörizm, saldırılan veya korkutulan sivil ve masum kurbanlar aracılığı ile hedeflenen daha büyük bir kitleyi

⁶⁸ İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvîni, *es-Sünen*, nşr. Muhammed Fuad Abdülbaki, Dâru İhyai'l-kütübi'l-Arabiye Abdülbaki, tz. II, 926.

⁶⁹ Tevbe 9/38.

⁷⁰ Zuhaylî, *el-Fıkhu'l-İslamî ve Edilletuhû*, Şam, 1989, VI, 417.

⁷¹ Nevevî, Ebû Zekeriyya Yahya b. Şeref b. Mürî, *Minhâcü't-tâlibîn ve umdeti'l-müftin fi'l-fıkıh*, (Beyrut, Darü'l-Fikr, 2005), I, 308.

⁷² Canan, *Hadis Ansiklopedisi*, XIII, 272.

⁷³ Korkmaz, Gürol “Tanımı Sorunlu Bir Kavram: Terör”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, 1994, S: 14, s.91.

yıldırıp, korkutarak yasa-dışı stratejik ve siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin, bilinçli ve planlı bir biçimde şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunmasıdır.⁷⁴

İslâm, fitne olarak nitelediği ve âdi cinayetten daha tehlikeli ve ağır bir suç kabul ettiği kargaşa ve karışıklık ortamını önlemek adına toplumun her kesimine yönelik bazı sorumluluklar yüklemiştir. Bireylerin ve yöneticilerin asılsız haberlere itimat ederek harekete geçmemelerini, insanların bilgisi olmadığı şeyler hakkında ileri geri konuşmamasını,⁷⁵ toplum içinde gücü oranında herkesin iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmasını⁷⁶ emretmiştir. Bu bağlamda, İslâm'ın cihadı emretme gayelerinden birisinin de sözü edilen tedbire yönelik olduğunu şu iki ayetten anlamaktayız:

Fitne kalmayıp, yalnız Allah'ın dini kalana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse bilsinler ki Allah onların işlediklerini şüphesiz görür.⁷⁷

Fitne kalmayıp, yalnız Allah'ın dini ortada kalana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse sataşmayın. Zulmedenlerden başkasına düşmanlık yoktur.⁷⁸

Bu ayetlerde kastedilen fitne bazı müfessirler tarafından, küfür, küfürden kaynaklı Müslümanlara karşı işlenen zulüm ve eziyet ve suç anlamlarında tefsir edilmiştir.⁷⁹ Ezilenlerin ve zulme uğrayanların haklarını savunmak için emredilen cihadın toplumda nasıl bir rol üstlendiğini Allah önceki toplumlardan örnekler vererek şu şekilde izah etmektedir.

Sizden önceki nesillerin ileri gelenleri, yeryüzünde bozgunculuğa engel olmalı değil miydiler? Onlardan kurtardıklarımız pek azdır. Kendilerine verilen nimete karşı haksızlık edenlere uyanlar ise suçlu oldular. Rabbin, kasabaların halkı ıslah olmuşken, haksız yere onları yok etmez.⁸⁰

Bana dokunmayan yılan bin yaşasın anlayışı, toplumun huzur ve emniyeti adına İslâm'ın kabul edeceği bir anlayış değildir. İslâm dinine göre toplumda huzur ve emniyetin tesisi için bireyden yönetime kadar herkesin sorumluluğu vardır. *Emr-i bi'l ma'ruf nehy-i*

⁷⁴ Ergil, Doğu, "Terörizmin Mantığı ve Hedefi", A.Ü. SBF Dergisi, C: 46, S.: 1, 171.

⁷⁵ İsra 17/36.

⁷⁶ Âl-i İmran 3/104.

⁷⁷ Enfal 8/39.

⁷⁸ Bakara 2/193.

⁷⁹ Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâm'il-Kur'ân*, II, 354; Begavî, Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ', *Meâlimü't-tenzil fi tefsiri'l-Kur'ân*, nşr. Abdürrezzak el-Mehdî, Beyrut, Dâru İhyâ'i't-türâsi'l-Arabî, 1420, I, 238.

⁸⁰ Hüd 11/116-117.

'ani'l münker diye de isimlendirilen bu ilke, yönetimde bulunanlar açısından devlet düzeyinde, şahıslar için ise bireysel düzeyde dönemin şartlarına uygun olarak yapılması gerekli bir ilkedir.

4.3. Hedef Alınan Kitle

Siyaset bilimci Kışlalı'nın âdi suçlarla terör arasındaki ayrımı belirtirken ifade ettiği gibi, âdi suçlarda asıl amaç bir varlığa zarar vermek veya onu yok etmek iken terörün asıl amacı öldürmek değil sansasyon meydana getirmektir. Yani âdi suçlardaki bir katilin tek amacı vardır o da hedefindeki kişiyi öldürmektir. Onu öldürünce hedefine ulaşmış olur. Fakat terör için öldürmek veya şiddet uygulamak bir hedef değildir. Onun için insanların ölmesinden çok onların ölümlerinin toplumda yaratacağı etki önemlidir.⁸¹ Bu bağlamda İslâm Konferansı Örgütü yapmış olduğu terör tarifinde, terörün bu özelliğine şu şekilde vurgu yapmıştır: "Terörizm saik ve kastına bakılmaksızın halkı terörize etmek veya ona zarar verme tehdidinde bulunmak veya halkın yaşamları, onurları, özgürlükleri, güvenlikleri veya haklarını tehlikeye atmak [...] için işlenen her türlü şiddet eylemi ile bu tür eylem tehdidinde bulunmaktır."⁸² Bu tarif ve sınıflamadan da anlaşılacağı üzere terör toplumda oluşturmak istediği kargaşa ve karışıklığı temin etmek için kendisine hedef olarak genellikle sivilleri seçmektedir. Çünkü sivil kayıplar, insanların korkmasını sağlamak ve devlete olan güveni sarsmak adına askeri birliklere yapılan saldırılardan daha etkilidir.

Kendisini müdafaa etmek gibi meşru bir gerekçe ile savaşan devletin düşman askerlerini savaş meydanında öldürmesi her ne kadar cinayet kabul edilmese de bu öldürme olayı cepheden çıkıp sivillere yöneldiği zaman, isterse meşru gerekçelerle savaşmış olsun, cinayet olarak nitelendirilir. Günümüzde bu cinayetler "savaş suçları" olarak nitelendirilmekte ve etkinliği tartışmalı da olsa uluslararası mahkemeler tarafından yargılanmaktadır.

İslâm dini de savaş ortamında sivil kayıpları önlemek adına çocuk, kadın ve yaşlı gibi savaşa doğrudan ya da dolaylı olarak iştirak etmemiş sivillerin katledilmesini veya onlara şiddet uygulanmasını yasaklamıştır.⁸³ Aynı şekilde savaş ortamının bulunmadığı durumlarda da terör ya da âdi suçlar sebebiyle de kan akıtılmasını mutlak şekilde yasaklamış ve bu suçlara dünyevî cezalar tayin ettiği gibi uhrevî cezalar da takdir etmiş ve bunu Hz. Peygamber'in diliyle şu şekilde bildirmiştir: "*Kıyamet günü, insanlar arasında hükmedi-*

---

⁸¹ Kışlalı, Ahmet Taner, *Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998, 37.

⁸² Saraçlı, Murat, *Uluslararası Hukukta Terörizm*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XI, S.1-2, 2007, 1060.

⁸³ İbn Abidin, *Reddü'l-Muhtar*, VIII, 384; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslamî*, VI, 417.

*lecek ilk şey kandır.*⁸⁴ Bu hadis ahiret gününde insanlar arasında inanan ya da inanmayan şeklinde bir ayırım gözetmeksizin kul hakları bağlamında ilk sorguya çekilecek konunun, haksız yere işlenen cinayetler olduğunu açıkça ifade etmektedir. Hele ki bu akıtılan kan, bir başka Müslümanın kanı ise bu durumun vahametini Hz. Peygamber şöyle ifade etmektedir: “Allah katında dünyanın yok olması, mümin bir kulun (haksız yere) öldürülmesinden daha hafif kalır.”⁸⁵

5. Sonuç Yerine

Kökleri tarihin çok eski dönemlerine kadar giden fakat son birkaç yüzyılda özel bir terim ile ifade edilen ve çeşitli tarifleri bulunan terörün, başlı başına bir kötülük olmasının yanında “İslâm’ın bu suçu cihad adı altında emrettiği” gibi bir algıya sebebiyet vermesi nedeniyle olumsuz etkileri İslâm dini açısından daha fazla olmuştur. Elbette bu algının oluşmasında, Müslüman olmayan resmi ya da gayri resmi kurum ve kuruluşların “İslâmî terör” tabirini toplumlara dikte ettirmesinin yanında din adına cihad ettiğini söyleyen bazı örgütlerin etkisi de olmuştur.

Gerçekte cihad kavramının kapsamına girmeyen faaliyetlerde bulunan örgütler, işledikleri cinayetleri cihad ve İslâm adına yaptıklarını iddia etmeleri, özellikle medyaya gönderdikleri sivillerin kanlı infaz görüntülerinde çokça tekbir nidaları atmaları, bunu izleyen gayri Müslimlerin hatta yanlış bilgilendirilmiş ya da dinî bilgisi az olan Müslümanların, bu olayların sorumlusu olarak İslâm dinini görmesine neden olmaktadır.

Bu yanlış algının nedeni, bu şiddet olaylarında dinin kaynak oluşu ile mobilize edici oluşunun birbirinden ayırt edilememesidir. Cihad adı altında faaliyet gösteren bu örgütlerin yapmış olduğu eylemlerin dinin bir emri oluşu ile örgütlerin bu faaliyetlerine dinî karakterler yüklemesi birbirinden tamamen farklı durumlardır. Çünkü ilk durumda savaşın sorumlusu ve emredicisi din olmakta iken ikinci durumda din bazı çıkarlar için kullanılmış olmakta ve yapılan eylemlerden sorumlu olmamaktadır. Şayet iddia edildiği gibi İslâm dini terörün kaynağı olsaydı, on dört asırlık bir mazisi olan ve Emevi, Abbasi, Selçuklu ve Osmanlı gibi büyük devletler vasıtasıyla geniş coğrafyalarda hüküm süren bu dinin tarihî geçmişinde birçok şiddet ve katliamın yer alıyor olması gerekirdi. Ya da günümüzde en büyük nüfusa sahip dinlerden birisi olan bu dinin müntesiplerinin yarıdan çoğunun terörist faaliyetlerde bulunuyor olması gerekirdi. Fakat vakıa bu varsayımların aksini destekler mahiyettedir.

⁸⁴ Müslim, “Kıyas ve’d-Diyât”, 28.

⁸⁵ Nesâî, *Sünen-i Nesâî*, VII, 82.

İslâm, bu ithamların aksine sivillerin haksız yere katledilmemesini, bırakın canlı birisine eziyet edilmesini düşman askerinin cesedine dahi işkence edilmesini yasaklamıştır. Ayet ve hadislerle tayin edilen bu ilkelerin hiçe sayılarak, tekbirler eşliğinde işlenen bu cinayetlerin İslâm'ın emri gibi gösterilmesi ya da bu cinayetlere cihad denilmesi aslında din adıyla dine karşı işlenmiş cinayetten başka bir şey değildir.

Gerek gayeleri gerekse takip edilen yöntemleri bakımından cihad ile terör tamamen birbirinden farklı şeylerdir. Kaosu, kargaşayı ve ölümü var eden kanlı arzuları ve emelleri olan terörün aksine cihad, ulvî amaçları olan ve inanan, inanmayan her insanın insanca yaşaması için yapılan çabalar bütünüdür. Dinî bir terim olan cihadın, doğru anlaşılması ve doğru yerde kullanılabilmesi için kendilerini mücahit ilan eden bu teröristlerin faaliyetleri değil dinî kaynakların referans alınması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Kaynaklar

- Ahmed b. Hanbel, Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, *Müsnedü'l-İmam Ahmed b. Hanbel*, tah. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî, yy. 2001.
- Aşmâvî, Fevziye, *Hürriyyetü'l-akide beyne's-şerâti'l-İslâmî ve'l-i'lani'l-âlemî li-hukukil-insan*,
<http://www.İslâmfeqh.com/Nawazel/Nawazelltem.aspx?NawazelltemID=1013>
- Begavî, Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ', *Meâlimü't-tenzil fi tefsiri'l-Kur'ân*, nşr. Abdürrezzak el-Mehdî, Beyrut, Dâru İhyâ'it-türâsi'l-Arabî, 1420.
- Bozkurt, Enver, "Kant'ın Ebedi Barış Üzerine Denemesinin Günümüze Yansıması", *Anayasa Yargısı Dergisi*, C:24 (2007).
- Buhârî, Muhammed b. İsmail Ebû Abdullah, *el-Câmiu's-sahîh*, yy., Dâru İbn Kesîr 1423/2002.
- Canan, İbrahim, *Hadis Ansiklopedisi*, İstanbul, tz.,
- Cessâs, Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Razi, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, I-V, nşr. Muhammed Sadık Kumhâvî, Beyrut, Dâru İhyâ'it-türâsü'l-arabi, 1405.
- Çağrıncı, Mustafa, "Adalet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul, 1988.
- _____ "Fitne", *DİA*, İstanbul 1996.
- Cevherî, Ebû Nasr İsmail b. Hammâd, *es-Sıhah tâcü'l-luga ve sıhahi'l-Arabiyye*, nşr. Şehabeddin Ebû Amr. Beyrut, Dârü'l-Fikr, 1998/1418.

- Dönmezer, Sulhi, "Milletlerarası Tedhişçilik", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. XLIV, Sayı: 1-4 (1978).
- Ebu Davud, Süleyman b. el-Eşas b. İshak, *Sünen-i ebi Davud*, tah. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut, tz.
- Ergil, Doğu, "Terörizmin Mantiği ve Hedefi", *A.Ü. SBF Dergisi*, C: 46, S.: 1.
- Fayda, Mustafa, "Bedir Gazvesi", *DİA*, İstanbul, 1992.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin, "*Uluslararası Belgelerde Terörizm*" yy., 2000.
- Hamîdî, Ebu Bekir Abdullah b. Ez-Zübeyr b. İsa, *Müsnedü'l-Hamîdî*, Suriye, 1996.
- Hasan b. Ferhan el-Mâliki, *Hürriyyetü'l- İtikad fi'l-Kur'ânî'l-kerîm ve's-sünneti'n-nebevî*, 134. (<http://alMâliki.org/download.php?action=view&id=15>, s. 117-118).
- Heysemi, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Ebi Bekir b. Süleyman, *Mecmau'z-zevâid ve men-beu'l-fevâid*, tah. Husameddin el-Kuddisî, Kahire, 1994.
- İbn Abidin, *Reddü'l-muhtar*, ter. Ahmet Davutoğlu, Şamil yayınevi, İstanbul 1983.
- İbn Ebû Şeybe, Abdullah b. Muhammed b. İbrahim, *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, tah. Kemal Yusuf el-Hût, Riyad 1409.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Said, *el-Muhallâ bi'l-Asar*, Beyrut, tz.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddin Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudame el-Cemmâliyyi'l-Makdisî, *el-Muğni li-İbn Kudâme*, Riyad, Mektebetü'l-Kâhire 1388/1968.
- _____ *el-Kâfi fi fihhi'l-imam Ahmed*, yy., Dâru'l-kütübî'l-ilmîye 1414/1994.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî, *es-Sünen*, nşr. Muhammed Fuad Abdülbaki, Dâru ihyai'l-kütübî'l-Arabiye, tz.
- Kışlalı, Ahmet Taner, *Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.
- Korkmaz, Gürol "Tanımı Sorunlu Bir Kavram: Terör", *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, 1994, S: 14.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi' li-ahkâmî'l-Kur'ân*, nşr. Ahmed el-Berdûnî ve İbrahim Etfîş, Kahire, Dâru'l-kütübî'l-Mısriyye, 1383/1964.
- Muhammed Al-i eş-Şeyh, Abdülaziz b. Abdullah b. Muhammed, "el-İrhâb esbâbühû ve vesâilü'l-ilâc" *Mecelletü'l-mecma'i'l-fıkhiyyi'l-İslâmiyyi*, 2004, Aded: 17.

- Müslim, el-Haccâc Ebû'l-Hasan el-Kuşeyrî en-Nisaburi, *el-Müsnedü's-sahihü'l-muhtasar bi nakli'l-adl anî'l-adli ilâ Resûlillah*, tah. Muhammed Fuad Abdülbaki, Beyrut, Dâru ihyâu't-türâsü'l-Arabî, tz.
- Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed b.Şuayb, *es-Sünenü's-suğrâ li'n-Nesâî*, Halep, 1986.
- Nevevî, Ebû Zekerîyya Yahya b. Şeref b. Mürî, *Minhâcü't-tâlibîn ve umdeti'l-müftin fi'l-fikh*, Beyrut, Darû'l-Fikr, 2005.
- Nizâmeddin el-Belhî ve dğr., *el-Fetâva'l-Hindiyye*, yy. Dâru'l-fikr, 1310.
- Özel, Ahmet, *İslâm ve Terör (Fikhi bir yaklaşım)*, Küre Yayınları, İstanbul 2007
- _____ "Cihad", *DİA*, İstanbul 1993.
- Saîdî, Abdülmüteâl, *el-Hürriyetü'd-diniyyetü fi'l-İslâm*, yy. 1955.
- Saraçlı, Murat, "Uluslararası Hukukta Terörizm", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XI, S.1-2, 2007.
- Serahsî, Muhammed b. Ahmed b. Ebî Sehl Şemsu'l-Eimme, *el-Mebcut*, Beyrut, tz.
- _____ Şerhu's-Siyerî'l-kebir, (yy., tz.),
- Süleyman et-Temîmî, Muhammed b. Abdulvehhab, *Mecmûatü'l-hadîs alâ ebvâbi'l-fikhi*, tah. Halil İbrahim Melâ Hâtîr, th. yy.
- Şafî, Ebu Abdullah Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, Lübnan, 1993.
- _____ *el-Müsned*, Beyrut, 1499.
- Râgıb el-İsfahânî, Ebû'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. el-Mufaddal, Câmiu't-tefsîr*, yy. 1999.
- Taberî, Muhammed b. Cerir b. Yezîd, *Câmiu'l-beyân fi te'vîl'l-Kur'an*, tah. Ahmed Muhammed Şakir, Beyrut, 2000.
- Tahâvî, Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed, *Şerhu müşkilî'l-âsâr*, tah. Şuâyb Erneût, yy., Müessesetü'r-Risâle, 1415.
- Taslaman, Caner-Kapitan, Tomis, *'Terör'ün ve 'Cihad'ın Retoriği*, İstanbul Yayınevi, 2007.
- Ünalın, Abdulkirim, "Bir insanlık suçu: İşkence",
(<http://www.yeniumit.com.tr/konular/detay/bir-insanlik-sucu--iskence>)
- Vâkıdî, Muhammed b. Ömer b. Vâkıd, *el-Meğâzî*, Beyrut, 1989.
- Zuhaylî, Vehbe, *el-Fikhu'l-İslâmiyyu ve edilletuhû*, Şam, 1989.

The Stain to be Made on Islam Using the Term of Jihad: Terror

Citation / ©-Orhan, F. (2014). The Stain to be Made on Islam Using the Term of Jihad: Terror, *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity*, 14 (2), 89-113.

Abstract- *The war is a phenomenon as ancient as human history. Every society taken part at the stage of history has necessarily participated in a war in the struggle to survive. Some societies have started the war for unjustifiable reasons, while others have resorted to war for legitimate reasons only to protect themselves. Even today when the war techniques changed and the cold war dominated, there is no state that never participated in a war in the past. The religion of Islam also has permitted the Muslims to join the war in order to protect the Islamic society, of which every stage of its life is regulated by it, against the dangers that came/may come from the outside. However, this toleration is not a permission which is free from the moral rules. Therefore, the religion of Islam named this war "jihad" to show its difference from other wars which were made in that period and deprived of the war ethics. However, the jihad on which the moral sanctions are imposed by the Islam was confronted with the accusation of being the source of terrorism by assigning a meaning to it which is at the opposite direction of this qualification. Every new organization, which massacres innocent civilians and alleges that they engage in jihad, has led us to rethink on how the relationship between jihad and terrorism is and whether the perception that Islam supports the terrorism has a legitimacy.*

Keywords- *Jihad, Terror, Islam*